

Betydende virksomheder

Mejeriet

I bogen "Outrup Sogn før 1935" af H.K. Kristensen kan man bl.a. læse følgende:

Mejeriet oprettedes som et af de første som Fællesmejeri (1883)... I 1885 omdannedes det til Andelsmejeri.... 1909 udvidedes Mejeriet.

I bogen "Outrup Sogn efter 1935" af Henning Nielsen m.fl. kan man bl.a. læse følgende:

I 60-erne opstod tanken om de store produktionsenheder i mejerisektoren som andetsteds. På det tidspunkt var der i Danmark ca. 1300 andelsmejerier og 400 private. Nu omkring 30 år senere er dette antal reduceret til ganske få. I begyndelsen drejede det sig først om nabomejerierne. Som det største på egnen var Outrup i den situation, at det kunne tilbyde at behandle nabomejeriernes mælk. Det førte til sammenlægning med Stausø i 1969 og Nr. Nebel i 1970. allerede hurtigt efter var tiden dog moden til endnu større enheder, og partneren blev her det fuldt udbyggede mejeriselskab Esbjerg frem for det nærmere Varde, der holdt til i ældre bygninger, og i året 1970 var det slut med mejeriet som selvstændig enhed.

Det betød igen, at den nære kontakt mellem bestyrelse, daglig ledelse og leverandører blev brudt. De årlige generalforsamlinger afløstes af medlemsmøder og repræsentantskaber med alt, hvad dette indebærer. Selve mejeridriften fortsatte, og en større udbygning påbegyndtes. Store mælketanke blev rejst i forbindelse med, at mejeriet gik over til kun at fremstille ost. En stor lagerbygning og kontorlokaler blev opført og en anelig parkeringsplads anlagt. Alt dette skabte arbejdspladser, ikke mindst for kvinder. I 1983 kunne så 100-års jubilæet fejres, men under mere beskedne former end tidligere. Dog udviklingen gik videre, og det, der begyndte med udvidelse, endte med, at det hele stoppede. Mejeriets dage var talte, og i efteråret 1989 var det slut.

Brugsforeningen

I bogen "Outrup Sogn før 1935" af H.K. Kristensen kan man bl.a. læse følgende:

Brugsforeningen oprettedes 1887.... Foderstoffdelen overgik 1903 til særskilt Forening. 1894 fik Brugsforeningen Telefon, samme Traad forbandt N. Nebel med Varde.

I bogen "Outrup Sogn efter 1935" af Henning Nielsen m.fl. kan man bl.a. læse følgende:

Debel Brugsforening.

På foranledning af en del beboere i Debel og omegn oprettede Outrup brugs omkring 1920 en filial i Debel. Der blev opført et mindre hus, og de, der handlede der, skulle betale et beskedent beløb for at Outrup brugs sendte en kommis et par dage om ugen til at passe filialen. Denne ordning bestod i mange år, indtil Outrup brugs i 1939 vedtog nybyggeri, som medlemmerne i Debel ikke ønskede at være med til at betale. De besluttede så at oprette deres egen forening.... En ny bygning med butik og beboelse blev opført... Den 1. august 1939 begyndte handelen her.

Efter uddelerskifte den 1. oktober 1980 gik det jævnt tilbage med både omsætning og fortjeneste, og i 1985 blev det så besluttet at standse. Udviklingen havde nedlagt brugsen, som den havde oprettet den. Og dog, en lille rest blev tilbage. I 40-erne blev der rundt omkring i landet indrettet mange fryseboks anlæg. Et sådant oprettedes også i Debel, behørigt indviet ved en fest i Bahl skoles gymnastiksal. Bygningen står der stadig, måske som det sidste på egnen.

Vittarp Brugsforening.

1928 oprettedes en købmandsfilial i Vittarp... Den havde dog begrænset åbningstid.... Der var imidlertid blandt befolkningen stemning for oprettelse af en Brugsforening, og d. 21. januar 1937 holdtes stiftende generalforsamling. Den nedsatte bestyrelse ... enedes allerede den 25. januar med købmanden om overtagelse af købmandshandel og hønseri.

Sommeren 1955 byggedes et stykke til beboelsen med kælder, og der blev indlagt centralvarme.... I januar 1967 fejredes 30 års jubilæum, og ved samme lejlighed var der indvielse af den nye butik. Efter nogle år med omsætningsfremgang opsagde uddeler Rikard Jensen sin stilling i 1972.... og efter et par år med underskud besluttedes set at sælge til det daværende uddelerpar Birgit og Leif Mathiesen, der drev forretningen videre, men dog måtte lukke få år senere.

Foderstofforeningen

I bogen "Outrup Sogn efter 1935" af Henning Nielsen m.fl. kan man bl.a. læse følgende:

Denne forening er en knopskydning, der er opstået i forbindelse med brugsforeningens etablering i 1887 eller årene umiddelbart derefter. Dermed var foreningens skæbne beseglet og selvstændig drift ophørte den 16. oktober 1969 efter 66 år på pladsen.

Andelskassen

I bogen "Outrup Sogn efter 1935" af Henning Nielsen m.fl. kan man bl.a. læse følgende:

Tiden omkring århundredskiftet var en vældig fremgangstid for Danmark, og ikke mindst for det hidtil oversete "mørke Vestjylland". Der var i industrialiserede områder – specielt England – brug for de fødemidler, som dansk landbrug kunne producere, og her i Vestjylland var der endog god mulighed for udvidelse af produktionen. Her var frodige enge og uopdyrkede hedearealer af rimelig bonitet, hvilket gav sig udslag i, at udvandringen fra disse egne til Amerika i sin tid var mindre end fra landets øvrige egne. En del af den opvoksende ungdom kunne hermed finde virkeplads på hjemegnen. Tiden skulle vise, at man her i området havde såvel ressourcerne som evnen til at udnytte dem.

I Hjedding byggedes Danmarks første andelsmejeri 1882, og hurtigt kom omliggende sogne med. Brugsforeninger fremstod, og foruden at være indkøbssted varetog de også ofte sparekassefunktioner. Her kunne penge, man havde til overs, indsættes til forretning. Således også i Outrup brugsforening, der i 1906 begyndte en sådan form for bankvirksomhed. Denne aktivitet er det, der i 1915 udskilles som en selvstændig virksomhed ved oprettelsen af Andelskassen, Danmarks ældste.

På hjemmesiden da.wikipedia.org/wiki/Andelskasse kan man læse følgende:

Den første danske andelskasse blev stiftet i Outrup i 1915 og fik navnet "Andelskassen for Outrup Sogn med nærmeste omegn". Baggrunden for stiftelsen var især, at Outrup Brugsforening i forvejen opererede med andelshavere, der skød penge ind, og efterhånden var blevet så velkonsolideret, at foreningen kunne låne penge ud til medlemmernes indkøb. Samtidigt var stifterne bag andelskassen - ikke mindst gårdejer Niels Henrik Jensen, der blev den første formand - inspireret af de tyske Raiffeisenkasser.

Andelskassetanken greb hurtigt om sig. Ved udgangen af 1919 var der således 71 andelskasser i Danmark, og året efter blev 26 tyske Raiffeisenkasser endvidere en del af Danmark i forbindelse med genforeningen med Sønderjylland. Grundideen i de danske andelskasser var, at man ved at betale et indskud fik mulighed for at låne penge.

Da den første danske banklov blev vedtaget i 1919 omfattede den ikke andelskasserne, da disse blev betegnet som lokale foreninger. Bankloven definerede, hvad bankerne måtte foretage sig, og for andelskasserne var det især interessant, at revision af regnskaber ikke blev regnet som en bankforretning.

I 1921 blev der taget initiativ til dannelsen af en forening for andelskasserne, og da Danske Andelskasser holdt sin første generalforsamling i 1922 var 31 andelskasser med i foreningen. Ved udgangen af 1922 var antallet steget til 48.

Allerede i 1924 var der planer om en revision af bankloven, så andelskasserne også blev omfattet af den. Landsforeningen Danske Andelskasser og andelskasserne i almindelighed gjorde meget for at undgå dette, og ved lovens vedtagelse i 1930 omfattede den ikke andelskasserne. Der skulle imidlertid kun gå fire år, før der igen var planer om at ændre bankloven, men endnu engang lykkedes det andelskasserne at holde sig ude af loven takket været en dispensation til foreninger, som kun fungerede i det sogn, foreningen hørte hjemme samt nabosognene. 1934 blev også året, hvor Danske Andelskasser blev medlem af De samvirkende danske Andelsselskaber og Andelsudvalget. Dermed blev andelskasserne for alvor en del af "familien [andelsbevægelse](#)." Efter den heftige begyndelse, hvor andelskasserne skød frem i ekspresfart, gik det mere stille for sig gennem 1920'erne og 1930'erne. Under og efter 2. verdenskrig blev der imidlertid startet flere andelskasser, og da flere eksisterende meldte sig ind i Danske Andelskasser, nåede det samlede medlemstal op på 58 andelskasser i 1960.

Årene efter krigen bød på travlhed i andelskasserne, der lånte penge ud til etablering af landbrug, [frysehuse](#) og elektricitetsværker med mere. Den stigende aktivitet betød, at mange andelskasser blev nødt til ansætte medarbejdere - arbejdet var hidtil var blevet passet af de folkevalgte. Landbrugets hastige udvikling i disse år betød, at Folketinget gerne ville fremme den private opsparing, og derfor vedtog man i 1956 en lov om særlige indskud på præmieindskudskonti. I loven var indføjjet at andelskasserne i Danske Andelskasser kunne modtage indskuddene, hvilket senere skulle få stor betydning i forbindelse med blandt andet [børneopsparing](#).

Eksportslagteriet

I bogen "Outrup Sogn efter 1935" af Henning Nielsen m.fl. kan man bl.a. læse følgende:

Den 22. april 1930 findes følgende annonce i Ribe Amtstidende, egnens dagblad: A/S Outrup Eksportslagteri. I henhold til Aktieselskabslovens Pg. 6 indkaldes herved enhver, der har tegnet Aktier i ovennævnte Selskab, til stiftende Generalforsamling paa Outrup Højskolehjem Fredag d. 25. april kl. 7.30 præcis til Vedtagelse af Vedtægter for Selskabet, Valg af Bestyrelse og Revisorer. ... Endelig i 1960 besluttedes det at standse virksomheden og sætte bygningerne til salg.